

Lokale implementatie van de activeringsmaatregelen van het werkgelegenheidsbeleid

De actieve sociale staat in actie

(sociologisch luik)

Orianne Jean-François, Moulaert Thibault & Maroy Christian

In het kader van het meerjarenprogramma van het Federaal Wetenschapsbeleid (Politique scientifique fédéral of SPP) in verband met de huidige problemen rond sociale cohesie, heeft het GIRSEF (UCL) een studie gemaakt over de lokale implementatie van de activeringsmaatregelen van het werkgelegenheidsbeleid. Deze studie onderzoekt de opbouw van een actieve werkgelegenheidspolitiek voor laaggeschoolde jongeren.

Ons uitgangspunt was dat we de constructie van de “actieve sociale staat” slechts kunnen begrijpen als we stilstaan bij het lokale element. Het is immers op het lokale niveau dat er een praktische samenhang tot stand komt tussen de verscheidene conventies of wetten die zijn uitgewerkt op de verschillende bevoegdheidsniveaus (Europese, federale, regionale) die instaan voor het “actieve tewerkstellingsbeleid”. Er is bovendien ook een herdefiniëring aan de gang van oude en nieuwe organisaties, en een opmaak of herdefiniëring van verschillende ambten of beroepsprofielen, die allemaal te maken hebben met het totstandkomen van nieuwe richtingen in het werkgelegenheidsbeleid.

Op methodologisch vlak hebben we in parallel met een analyse van de institutionele en organisatorische context dagelijks een vijftigtal inschakelingsagenten uit de Service Public de l’Emploi en partnerstructuren en verenigingen gevolgd in de subregio’s van Luik en Aarlen-Luxemburg. We hebben ons in het bijzonder toegespitst op het profiel van de beroepskeuzeadviseur van de FOREM, van de opleidingsadviseur (of pedagogisch vormingswerker) van de Carrefour Formation en van de maatschappelijk werker bij het Entreprise de Formation par le Travail (EFT). We hebben ook een dertigtal jongeren gevolgd in hun omgang met de inschakelingsagenten.

Uit de studie blijkt dat de actieve sociale staat meer is dan alleen een formule: het betreft wel degelijk een nieuw openbaar referentiepunt waarvan de implementatie nu al verscheidene gevolgen heeft opgeleverd (soms onverwacht) op institutioneel vlak (totale reorganisatie van het inschakelingswerk), op organisatorisch vlak¹, op professioneel en individueel vlak (een gedifferentieerd gebruik van de voorziening). We pikken er één uit. We hebben het ontstaan van een nieuw beroepsgebied geobserveerd, transversaal aan de verschillende organisaties op het terrein. De doelstelling van dit nieuwe inschakelingsambt, geruggesteund door de meerderheid van de beroepsmensen, is niet zozeer de tewerkstelling van de jongere (cfr. de “plaatsingsfunctie” van de vroegere arbeidsbemiddelaar) als wel zijn werkzaamheid. Het is de bedoeling de jongere te motiveren, zijn interesse voor werk op te wekken...en voor zichzelf. Het gaat erom de jongere aan zijn eigen werkzaamheid te laten werken. Dit is een complexe en ambigue taak: de adviseur moet ervoor zorgen dat hij betrokkenheid en evaluatie kan combineren. Deze dubbele component van de arbeidsintegratie, hulp en controle, ontstaat uit de eigenheid van het politieke mandaat, namelijk het actief maken van individuen. Dit werk zorgt voor dagelijkse spanningen: morele, technische en organisatorische spanningen.

Een ander luik van de studie is erop gericht te begrijpen hoe de jongeren de gehele geïntegreerde inschakelingsvoorziening bekijken en hoe ze er gebruik van maken, alsook hoe de inschakelingsagenten hiermee omgaan. We stellen drie transversale soorten van gebruik vast: 1) een “coöperatief” en “genegocieerd” gebruik, 2) een “conformistisch” of “volgzaam” gebruik, 3) een “anomaal” gebruik. Het lijkt erop dat de inschakelingsagenten proberen om de jongeren te ontwikkelen zodat ze overgaan van het ene naar het andere niveau. Het gaat er bijvoorbeeld om een jongere van het “anomale” type te motiveren zodat hij de inschakelingsvoorziening gaat gebruiken op een “conformistische” manier, en hopelijk later op een “coöperatieve” manier.

Met de conclusies van deze studie kunnen bepaalde aanbevelingen worden gemaakt in verband met regelgeving op gebied van inschakeling in de Waalse regio, in verband met professionalisering van de sector, en in verband met evaluatie van het inschakelingswerk.

---

¹ We onthouden hier vooral het nieuwe begrip “klant” dat het SPE hanteert en de overgang van “plaatsing” naar “begeleiding” van werkzoekenden, de stichting en herziening van nieuwe partnerstructuren (Carrefour Emploi Formation), de herdefiniëring van de associatieve sector (voortontwerp van het decreet ETP/OISP)

1) De regeling van de inschakeling in de Waalse regio

Het is bekend dat de actieve sociale staat eerder berust op het principe van delegeren dan op het principe van dirigeren (F. Vandenbroucke, 1999). In de Waalse regio is de implementatie van het inschakelingsparcours (in 1996) grotendeels verlopen volgens de logica van “begeleiding”, en werd er een beroep gedaan op initiatief en creativiteit, vooraleer er werd overgegaan tot rationalisaties “ex post”. Zo werd, zoals we hebben gezien, aan de medespelers op lokaal niveau de zorg overgelaten om nieuwe organisaties en nieuwe functies te creëren om de politieke doelstellingen te realiseren.

Deze politieke rationalisaties “ex post” van de inschakelingsvoorziening zijn gestart naar aanleiding van de evaluatie van het inschakelingsparcours (in 2000) en worden vandaag voortgezet. De fase van intense decreterende activiteit waar we nu getuige van zijn, wijst op een sterke politieke wil om een legaal statuut te geven aan het inschakelingsparcours (voorontwerp van een decreet in verband met de geïntegreerde inschakelingsovereenkomst), om het gemengd beheer van de arbeidsmarkt te reguleren (voorontwerp van het decreet “gemengd beheer”), en om de tussenkomst van verschillende medewerkers op gebied van functies, doelgroepen en organisatorische modaliteiten opnieuw te plaatsen (beheerscontract 2001-2005 van de FOREM, voorontwerp van het decreet EFT/OISP).

Deze logica van “begeleiding” kan een negatief effect veroorzaken wanneer de politieke beleidsmakers niet voldoende aandacht hebben voor het delicate netwerk van coöperatie en coördinatie dat lokale beroepsmensen of organisaties oprichten. De rationalisatiemaatregelen die *a posteriori* worden genomen, kunnen dan nefast zijn voor de samenwerkingsverbanden zoals ze door lokale spelers zijn opgezet, met demotivatie en terugtrekking tot gevolg. We hebben dit soort van negatief effect geobserveerd in het kader van de toenadering tussen de Carrefours Formation en de Espaces Ressources Emploi in de gebouwen van de FOREM. De CAP van de FOREM van de provincie Luxemburg, vrezen (of voorzien) eenzelfde negatief effect in het kader van het project van de (re)centralisatie van de FOREM diensten in Aarlen. De associatieve sector vreest eveneens de rationalisatiemaatregelen “ex post” (de verhoudingen, de paradox van de voorkwalificerende vorming, het nieuwe “plan tot opslorping van de werkloosheid”,...) waarvan ze zich buitengesloten voelen, en waarvan de implementatie mogelijk de lokale opbouw kan tenietdoen.

Wij bevelen hier aan dat er een beter evenwicht komt tussen de rationalisatiemaatregelen van de staat en de professionele autonomie van de medewerkers en organisaties op het terrein.

De regeling van de inschakeling in de Waalse regio roept ook de vraag op naar de modaliteiten of naar het verloop van de integratie van de inschakelingsvoorziening. Hoe kan deze zeer hybride voorziening geïntegreerd worden?

Om deze vraag te beantwoorden moeten we eerst de paradox bekijken tussen het beeld dat jongeren hebben van de inschakelingsvoorziening en de verwachtingen van de politiek over hun betrokkenheid bij deze geïntegreerde inschakelingsvoorziening. Ongeacht welk gebruik ze maken van deze voorziening (anomaal, conformistisch, coöperatief), de jongeren die we ontmoet hebben stellen zich de voorziening of het inschakelingsparcours niet voor als een geïntegreerd geheel, maar veeleer als een reeks van stappen of een naast elkaar bestaan van organisaties. Deze vaststelling lijkt onrustwekkend in die zin dat de politieke overheid de gebruiker voorstelt als bindend element van de inschakelingsvoorziening. We hebben meerdere keren kunnen vaststellen dat de gebruiker het netwerk bijeenhoudt, net zoals de Waalse regering nastreeft.

Sedert de herziening van het inschakelingsparcours naar een geïntegreerde inschakelingsvoorziening, beschikt de Waalse regering over minstens drie mogelijkheden om de voorziening te integreren: 1) een integratie op macroniveau (structureel) waarbij onderwijs, vorming en tewerkstelling toenadering vinden (de oprichting van het EFT in 1995 was een integratiepoging op macroniveau; de ontwikkeling van het alternerend leren was een andere poging); 2) een integratie op mesoniveau (organisatorisch) waarbij de verschillende organisaties van het P.I. toenadering vinden (de oprichting van de CF in 1998 was een integratiepoging op mesoniveau door een organisatorische ontzuiling; de oprichting van de CSRC was een andere poging); 3) de integratie op microniveau (individueel) waar de gebruiker het belangrijkste element van integratie van de voorziening vormt. Het lijkt erop dat dit derde middel door de Waalse regering bevoorrecht wordt ten koste van de andere: afschaffing van de CF (terug bij de FOREM), het onzekere lot van de CSRC, inlijving van de EFT bij de voorkwalificerende vorming. In

het licht van onze enquête, lijkt dit een beetje “wonderbaarlijk”, aangezien de integratiecapaciteit van de jongeren overschat worden.

Wij bevelen hier dus aan om niet langer alles in te zetten op dit micro-individueel middel, maar om tegelijk een transversale professionalisering van de sector op te leggen.

De regeling van de inschakeling in de Waalse regio bevraagt eindelijk de mogelijkheden van het gemengd beheer van de arbeidsmarkt volgens de ratificatie van conventie 181 van de I.A.O. die toelaat dat privéoperatoren hun diensten aanbieden op gebied van arbeidsbemiddeling.

Wij stellen hier de geleidelijke overgang in vraag die de FOREM gebruikt om van een logica van plaatsing over te gaan naar een logica van begeleiding. Doordat de Service Public d’Emploi de begeleiding van de werkzoekende opwaardeert door het onderzoek naar zijn eigen werkzaamheid, bestaat de neiging om minder te investeren in plaatsing. De recente afschaffing van het profiel van “integratieambtenaar” van de FOREM (persoon die degenen die het inschakelingsparcours beëindigd hadden, in contact moest brengen met firma’s en werkaanbiedingen) bevestigt dit idee. Welk beroepsprofiel in het SPE is tegenwoordig verantwoordelijk om werkzoekenden aan het werk te krijgen en hen aanbiedingen te bezorgen? De inschakelingsagenten die we gevolgd hebben, of ze nu van het SPE kwamen of van andere partnerstructuren of organisaties, stellen de mensen niet te werk; ze laten hen werken... aan zichzelf, aan hun eigen werkzaamheid.

Hangt de aanzienlijke ontwikkeling in de privé sector van de uitzendarbeid niet samen met deze geleidelijke investeringsbeperking in plaatsing van het SPE? Het lijkt ons onvoorzichtig dat het gemengd beheer van de arbeidsmarkt aan enkele privé ondernemingen de zorg overlaat om werkzoekenden te plaatsen. Enkel de overheidsdiensten kunnen immers het respect voor fundamentele principes zoals gelijke kansen waarborgen. En enkel de overheidsdiensten kunnen maatregelen nemen die ongelijkheid in toegankelijkheid van een job corrigeren, en discriminatie bij de aanwerving. Het zou erg verontrustend zijn als de plaatsing van werkzoekenden volledig aan de privésector zou worden overgelaten.

2) De professionalisering van de inschakelingssector

Zoals we al hebben aangehaald brengen de institutionele veranderingen (volledige herdefiniëring van de arbeidsintegratie in Wallonië) ook organisatorische veranderingen met zich mee. Deze herdefiniëring brengt inderdaad grote veranderingen teweeg in de organisatie van het inschakelingsparcours: nieuwe “klantgerichte” oriëntatie van de Service Public d’Emploi en overgang van een logica van plaatsing naar een logica van begeleiding van werkzoekenden, oprichting en heroriëntering van nieuwe partnerstructuren (Carrefour Emploi Formation), herdefiniëring van de associatieve sector (EFT/OISP). Deze organisatorische veranderingen transformeren de beroepsprofielen grondig, de bekwaamheden, het werk, de beroepsidentiteit...De functie van arbeidsbemiddelaar evolueert sterk. Het is meer dan alleen het samenbrengen van vraag en aanbod, het maakt werken met mensen noodzakelijk. De nieuwe professionelen ontdekken deze nieuwe functies en werken er dagelijks aan.

Doordat we ons met het lokale niveau hebben beziggehouden, hebben we het ontstaan van nieuwe functies binnen de nieuwe institutionele en organisatorische context kunnen observeren. Zoals we reeds benadrukten vertonen deze nieuwe inschakelingsfuncties een groot deel gemeenschappelijke karakteristieken, los van de verschillen die voortvloeien uit de verschillende organisatorische niveaus of uit de verschillende definities van de beroepsidentiteit. We zijn hier effectief getuige van het ontstaan van een nieuw professionalisme op het gebied van arbeidsintegratie, dat alle verschillende organisaties op het terrein schijnt te doorkruisen. Zoals we gezien hebben, gaat dit nieuwe opkomende professionalisme vergezeld van nieuwe spanningen voor degenen die het actieve tewerkstellingsbeleid moeten implementeren.

Op dit niveau lijkt het ons essentieel dat de professionalisering van de sector wordt versterkt en dat de identiteit van een beroepssegment dat de verschillende organisaties op het terrein doorkruist aangemoedigd wordt, bijvoorbeeld door middel van een gemeenschappelijke professionele vorming van de inschakelingsfuncties. Deze inter-organisatorische vormingsdynamiek kan een belangrijke manier van integratie van de geïntegreerde inschakelingsvoorziening betekenen. Zo berust de integratie van de voorziening niet enkel bij de begunstigde van de voorziening.

3) Evaluatie van het inschakelingswerk

Uiteindelijk komt de vraag naar de evaluatie van het inschakelingswerk en haar doelstellingen aan bod. De werkwijzen van een externe evaluatie van hun werk blijken veel weerstand op te roepen bij de inschakelingsagenten (weerstand tegenover de opspoorbaarheid, tegenover de cijfers, tegenover het inschakelingspercentage...). Die werkwijzen geven niet voldoende de draagwijdte weer van het verrichte werk.

Wij hebben aangetoond dat de subjectieve doelstelling van het inschakelingswerk (vanuit het standpunt van de beroepsmensen) niet zozeer de tewerkstelling is, als wel de werkzaamheid. De zin van het inschakelingswerk bestaat erin het individu aan het werk te zetten, aan zichzelf. Om het individu ertoe aan te zetten het werk aan zichzelf aan te vatten, ontwikkelt de inschakelingsagent een houding van betrokkenheid. Hij schept een vertrouwensrelatie, hij responsabiliseert het individu en motiveert hem om tot de actie over te gaan. Deze houding van betrokkenheid botst ongetwijfeld met de evaluatie. Deze dubbele component van het inschakelingswerk (hulp en controle) hangt samen met de natuur van het politieke mandaat (individuen aan het werk zetten).

Wij raden hier aan om twee ontsporingen te vermijden. De eerste ontsporing zou zijn om de subjectieve doelstellingen van het inschakelingswerk (werken aan de werkzaamheid) volledig los te koppelen van de politieke verwachtingen (tewerkstellen), anders gezegd, om de samenhang tussen werken aan werkzaamheid en tewerkstelling teniet te doen. In dit geval zou het inschakelingswerk herleid worden tot pure psychologische begeleiding van degenen die uitgesloten worden van de arbeidsmarkt en zou de inschakelingsvoorziening niet meer zijn dan een manier om aan de werkzaamheid te werken. De tweede ontsporing zou zijn om alle bemiddeling te bannen die dit zeer humane werk vereist. Indien elke actie of elke maatregel alleen geëvalueerd zou worden in het licht van de impact op de werkgelegenheid, zou dat leiden tot de teloorgang van de legitimiteit van dit opkomende professionalisme.

Lokale implementatie van de activeringsmaatregelen van het werkgelegenheidsbeleid :
Boven het actieve beleid: de vraag naar de polarisatie van de lokale context
(economisch luik)

Vandenberghe Vincent & Waltenberg Fabio

Het economische luik van het onderzoek tracht het belang van de lokale socio-economische context van de jongeren en van de ambtenaren die belast zijn met het toepassen van de inschakelings- en vormingsmaatregelen af te bakenen. Het economische luik tracht ook te verwoorden of het opportuun is de toestand van deze context op te nemen binnen de definitie van het beleid, met name door een grotere doelgroep.

De verwijzing naar de socio-economische context is op zich geen nieuwigheid. Wat ongetwijfeld wel nieuw is, is de idee dat men de socio-economische context moet begrijpen op strikt lokaal niveau. De verwijzing naar het “lokale” houdt rekening met een sterke verschil tussen min of meer strategische “plaatsen” waar de jongeren zich bevinden, met name een verschil wat betreft de “hulpmiddelen” en meer nog de “mogelijkheden” die hen daadwerkelijk geboden worden.

Dit onderwerp wordt in drie stappen behandeld: i) een overzicht van de theoretische en/of buitenlandse literatuur over het fenomeen van de selectieve koppeling en de mechanismen die hieraan ten grondslag liggen (chap 1), ii) een analyse, vanuit dit standpunt, van de beschikbare gegevens voor België en/of de Franstalige gemeenschap (chap 2), iii) een bespreking van de implicaties van de hypothese dat de ongelijkheden in lokale context invloed heeft op de te nemen sociale maatregelen (chap 3)

Overzicht van de theoretische literatuur en empirische feiten in het buitenland

We leggen in onze overdenkingen de nadruk op het lokale element en die wordt weerspiegeld in een dubbele evolutie: die van de economische analyse en die van socio-economische realiteit zelf. Op het theoretische vlak vergroot een stijgend aantal werken het begrip van nuttige “hulpmiddelen” in het bijzonder bij de professionele integratie van elementen zonder onmiddellijke geldelijke waardering zoals het sociale kapitaal (Bénabou, 1994), de dichtheid van het relationele netwerk (Montgomery, 1991), het veiligheidsgevoel, het vertrouwen tussen bureaus etc. Deze werken of andere (Piketty, 1994) suggereren het bestaan van mechanismen (de zogenaamde selectieve koppeling) die de neiging vertonen om deze hulpmiddelen te herverdelen op erg ongelijke wijze. Dit in functie van de verschillende concrete plaatsen waar de individuen verblijven. Het gaat hier om het economisch gebied, de subregio, de stadsagglomeratie, de wijk, het bedrijf, de school, de gezinssituatie (Kremer, 1994).

Deze theoretische werken vinden weerklank bij de meer empirische werken die de aandacht vestigen op: (i) de benadrukking van bepaalde intra-nationale ongelijkheden, of infra-regionale wanneer er een bepaald aantal convergenties tot stand komt op grotere eenheden van plaats zoals de naties (Overman & Puga, 2000); en (ii) de benadrukking van verschillen in inkomsten tussen individuen van dezelfde leeftijd, met hetzelfde diploma, of uit dezelfde professionele sector (Gibbons & Katz, 1992; Cohen, 1997).

Vandaar het fenomeen van “collocatie” van leden van een koppel. Als de leden van een koppel universitair gediplomeerden op zoek gaan naar een goede job voor elk van hen, wijken ze vaak uit naar de metropool en vestigen ze zich meestal in de gegoede periferie. Door dit te doen dragen ze bij aan de polarisatie van de economische activiteit op regionaal vlak. Ze dragen ook bij aan de polarisatie stadscentrum/periferie en veroorzaken zo de verplaatsing van handelszaken en de prijsstijging van de residentiële immobiliënsector. Meerdere buitenlandse studies suggereren ook het polarisatiefenomeen niet alleen op puur ruimtelijk vlak aan het werk is, maar ook op andere plaatsen in het leven van het individu: op de scholen, in de bedrijven...

Analyse van de Belgische gegevens

Op dit niveau moeten we uitspraak doen over het belang (niveau), en over het al dan niet bestaan van de stijgende tendens (dynamiek) van het fenomeen van het onderscheid tussen individuen.

Er zijn talrijke aanwijzingen die getuigen van een relatief hoog niveau van polarisatie in de lokale context in België. Op interregionaal niveau zijn er aanzienlijke verschillen tussen Wallonië en Vlaanderen, zowel in termen van economische indicatoren (inkomen, economische groei...) als in termen van sociale indicatoren (werkloosheidspercentage, gemiddeld niveau van scholing...) We vernemen eveneens dat er aanzienlijke intraprovinciale verschillen zijn. Binnen de regio Brussel is er een gemiddeld werkloosheidspercentage van 13% tegenover 5% in de periferie. De verdeling van de gemiddelde inkomens ziet er ongeveer gelijkaardig uit, in het voordeel van de periferie. Binnen het schoolstelsel registreren we eveneens een sterke polarisatie van het publiek in functie van hun nationaliteit en/of onderwijsachterstand. En de indeling van de bevolking volgens diploma gebeurt helemaal niet op een homogene manier binnen de gemeenschappen.

Tezelfdertijd –de gegevens hierover zijn helaas verre van perfect- schijnt er sedert 30 jaar geen benadrukking te zijn van de graad van onderscheid/polarisatie. De selectieve koppeling van de volwassen bevolking in functie van haar educatief niveau (het hoogste diploma), bestudeerd door middel van de volkstellingen van 1961 en 1991, blijkt stabiel. Hetzelfde geldt voor het onderscheid in scholing. Een meer gedetailleerde analyse onthult een dubbele tendens:

-een verlaging van het onderscheid van gediplomeerden uit het hoger onderwijs

-maar een verhoging van het onderscheid van laaggeschoolde volwassenen (minder dan het hogere middelbaar), vooral in het geval van jonge vrouwen (20-30 jaar)

Deze resultaten lijden onder het feit dat ze verkregen zijn op een te grote territoriale schaal in verhouding tot de doelstelling die dit onderzoek beoogde. We streefden ernaar het niveau als maatstaf te gebruiken voor ons werk en de evolutie van de polarisatie van de bevolking te bekijken op schaal van de wijken. We hebben ons echter tevreden moeten stellen om te werken op gemeentelijke –veel ruimere- schaal.

Doelgroep vs. universaliteit

We hebben in wat voorafgaat bevestigd dat het argument in het voordeel van de doelgroep zou versterkt worden indien we kunnen verifiëren dat de verschillen tussen de bevoorrechte en de niet-bevoorrechte zones zich recentelijk meer aan het uitdiepen zijn. Onze schattingen over de situatie in Wallonië en Brussel en de evolutie gedurende de laatste 30 jaar doen ons concluderen dat het niveau van onderscheid vandaag niet groter is dan in het verleden. Anders gezegd, we zijn niet bij machte om te bevestigen dat het fenomeen van de polarisatie gegroeid is.

Dit gezegd zijnde, denken we dat we voldoende aanwijzing verzameld hebben die getuigen van een relatief gesegregeerde configuratie (op niveau) van de Belgische socio-economische structuur en meer in het bijzonder van die van de Waalse en Brusselse regio.

In dit hele rapport hebben we talrijke indicatoren onderstreept die ertoe leiden te denken dat België en zijn regio's, in het bijzonder Brussel en Wallonië, sociale problemen hebben die speciaal geconcentreerd zijn op bepaalde categorieën van de maatschappij of in bepaalde plaatsen. We verwijzen hier naar de tekenen van oververtegenwoordiging van armen of werklozen in bepaalde leeftijdscategorieën (met name bij ouderen of bij jongeren), of bij één bepaald geslacht (vrouwen) of in bepaalde specifieke gevallen (éénoudergezinnen, laaggeschoolde personen...). Dit feit op zich is niet nieuw, maar in het licht van de discussie over de inzet van de doelgroep, kunnen we ons de vraag stellen waarom we de maatregelen niet richten op een bepaald publiek, gezien zij te lijden hebben onder veelvuldige handicaps?

Wat echter nog meer opvalt is de ruimtelijke concentratie van personen met een bevoordeeld of een benadeeld socio-economisch profiel. Dit feit is overvloedig gedocumenteerd in de literatuur. Als we het werkloosheidsniveau of het inkomen per persoon als indicator hanteren bijvoorbeeld, constateren we dat er belangrijke verschillen zijn tussen de verschillende zones in België. Op interregionaal niveau, of op inter-of intraprovinciaal niveau, of ook binnen de steden zelf, met name Brussel waar het "stedelijke onderscheid" meer uitgesproken is.

Op interregionaal niveau tonen meerdere indicatoren aan (Monfort et Alii, 2000) dat de verschillen tussen Wallonië en Vlaanderen aanzienlijk zijn. Het gaat om zowel economische indicatoren (inkomen, economische groei...), als om sociale indicatoren (werkloosheidspercentage, gemiddelde scholingsniveau...). België is niet ver verwijderd van een situatie die we *economische dualiteit* noemen, aangezien "de ongelijkheid tussen inkomens en werkloosheidspercentage er aanzienlijk zijn en ook in grote mate samenhangen". Dit vrij grote niveau van interregionaal onderscheid is hoog gebleken in vergelijking met een aantal andere Europese landen.

Ons werk toont ook aan dat ook de intraprovinciale verschillen groot zijn. Laat ons het voorbeeld van het werkloosheidspercentage nemen: 6,1 % in het arrondissement Tielt, tegenover 27,4 % in het arrondissement Charleroi. De analyse van de gegevens over het werkloosheidspercentage op gemeentelijk niveau in Wallonië toont aan dat dit percentage bepaald wordt door "structurele" variabelen (het gemiddelde kwalificatieniveau of de grootte van de gemeente, bijvoorbeeld) alsook door de zogenaamde "lokale" of "ruimtelijke" variabelen (of de gemeente dichtbij of veraf ligt van de werkgelegenheidsgebieden in Wallonië en in de aangrenzende regio's). De gegevens uit de enquêtes van het INS, alsook die van het ONEM, bevestigen dat *de socio-economische verschillen tussen de gemeenten aanzienlijk kunnen zijn*.

Binnen de Regio Brussel bestaan er cijfers die sinds 1971 berekend zijn door het INS op niveau van de statistische sectoren, of wijken. Belangrijke informatie echter over inkomen of werkloosheid zijn enkel beschikbaar op gemeentelijk niveau en vandaar dat de empirische werken over de stad Brussel rekening moeten houden met de gemeente als analyse-eenheid. Ze tonen aan dat het gemiddelde werkloosheidspercentage in het stadscentrum 13% bedraagt tegenover 5% in de periferie. De verdeling van de inkomens verloopt volgens dezelfde tendens, in het voordeel van de periferie.

Gezien de aanzienlijke ruimtelijke component van deze segregatie/polarisatie, gaat het hier veeleer om een soort van geografische doelgroep. In de lijn van de generieke debatten over de voordelen en de nadelen (risico op stigmatisatie...) van dit soort aanwending van de openbare actie, wordt aangetoond dat er verscheidene domeinen van openbare actie betrokken zijn bij een dergelijke doelgroep. Wij

denken hier wel te verstaan aan de inschakelingsmaatregelen die in het huidige onderzoek centraal staan. Alles wijst er echter op dat de logica van de doelgroep zou moeten worden toegepast op de maatregelen die samenhangen met de inschakelingshulpmaatregelen: opleidings- en vormingsmaatregelen, en in stedelijke milieus met de herstelmaatregelen van verloederde wijken, die een grotere mobiliteit moeten toelaten aan de jongeren die in deze wijken wonen die ver van de grote transportinfrastructuren gelegen zijn (mobiliteitschèques...)